

TÜRKİYE’DE KIRMANCCA (ZAZACA) ÜZERİNE YAZILAN YÜKSEK LİSANS TEZLERİNİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ (2013-2020)

MUTLU CAN¹

ÖZ

Bibliyometrik araştırma; belirli bir alanda belirli bir dönemde ve belirli bir bölgede kişiler ya da kurumlar tarafından üretilmiş belge, tez ve yayınların tür, dil, yıl, konu, metot gibi özellikler bakımından incelenerek birbirleriyle olan ilişkilerinin sayısal olarak analiz edilmesidir. Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) veri tabanında 2013-2020 (2020 için süre 21 Eylül olup yaklaşık 8 yıl) yılları arasında Kirmancca (Zazaca) konulu yayımlanan 49 adet yüksek lisans tezi bibliyometrik özellikleri açısından analiz edilmiştir. Çalışmanın amacı Türkiye’de Kirmancca (Zazaca) üzerine yazılan 49 tezin detaylı analizini yaparak bibliyometrik bir profil oluşturmaktır. Çalışmada, istatistiksel işlemlerin analizi için SPSS 25.0 (statistical package for the social sciences) programından yararlanılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda, en fazla tezin 2015 ve 2017 yıllarında yayımlandığı belirlenmiştir. Bu çalışma Kirmancca (Zazaca) ile ilgili çalışmalar yapacak araştırmacılara hem ön bilgi vermesi hem de bibliyometrik bir çalışma olması açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kirmancca, Zazaca, Zazaca yüksek lisans tezleri, Kürt Dili ve Kültürü yüksek lisans tezleri, bibliyometri

Analîzê Tezanê Masterî yê Tirkîya ke Kirmanckî (Zazakî) ser o Nusîyayê (2013-2020)

KILMNUS

Cigêrayîşo bibliyometrik belge, tez û weşanê ke yew war yan termînekê diyarkerdeyî yan zî mintiqayêka diyarkerdeye de hetê kewan yan zî dezgehan ra amade biyê, hetê taybetîyanê înan yê sey bêj, zîwan, serre, metod, ûsn. ra tehlîlkerdişê înan û bi hewayê hûmarkî analîzkerdişê yewbînan reyde têkilîyanê înan ifade keno. Na xebate de 49 tezê masterî ke databasê Merkezê Tezan yê Neteweyî yê Dezgehê Perwerdeyê Berzî (YÖKTEZ) de mabênê serranê 2013 û 2020î de (seba 2020î mudet hetanî 21ê êlule yo; teqrîben 8 serrî) weşaniyayê û mabênê eynî demî de kirmanckî ser o nusîyayê, hetê taybetîyanê înan yê bibliyometrikan ra ameyî analîzkerdene. Amancê xebate no yo: 49 tezê ke Tirkîya de nusîyayê û babetê înan

¹ Kürt Dili ve Kültürü Yüksek Lisans Mezunu, Kürt Dili (Zazaca) Uzmanı, canmutlu1978@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6121-2849>

Article Type/Makale Türü: Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Makale Geliş Tarihi: 10.10.2020

Accepted / Makale Kabul Tarihi: 28.10.2020

Doi: 10.35859/jms.2020.808681

kirmanckî ya, bidetay bêrin analizkerdene û bi no hewa yew profilo bibliyometrik pêardene yo. Xebate de, semedê analizkerdişê kirariyanê statistikan programê SPSS 25.0i (statistical package for the social sciences) ra ame istifadekerdene. Peynîya analizanê ke ameyî kerdene de, tesbît bi ke tewr zêde tezi serranê 2015 û 2017î de ameyê weşanayene. Seba ke na xebate hem zanayîşanê prelîmînalana dana cigêrayoxanê ke ê do kirmanckî ser o xebatan bikerê, hem zî xebatêka bibliyometrik a, ehemîyetê aye esto.

Kilitçekuyî: Kirmanckî, zazakî, tezê masterî yê zazakî, tezê masterî yê ziwan û kulturê kurdan, bibliyometri

Bibliometric Analysis of Master Thesis Written on Kirmancki (Zazaki) in Turkey

ABSTRACT

Bibliometric research is the investigation of documents, theses and publications, produced by individuals or institutions in a specific field, period and region in terms of the characteristics such as genre, language, year, subject, method and is the quantitative analysis of their relationship to each other. In this study, 49 master theses written on the subject of Kirmancki (Zazaki) in Turkey published by the Council of Higher Education National Thesis Center (YÖKTEZ) database between 2013- 2020 (about 8 years) are analyzed in detail in terms of their bibliometric features. The aim of the study is to create a bibliometric profile through the analysis of these 49 theses written in Kirmancki (Zazaki) in Turkey. In the study, SPSS 25.0 (statistical package for the social sciences) program was used for the analysis of statistical processes. As a result of the analyses, it was identified that most of the theses were published in the years between 2015 and 2017. This study is important for the researchers who will conduct studies about Kirmancki (Zazaki) in terms of both providing preliminary information and guiding them to these fields of study.

Keywords: Kirmancki, Zazaki, Master Thesis in Zazaki, Master Thesis in Kurdish Language and Culture, Bibliometrics.

Giriş

Kürdoloji sözcüğü genel olarak Kürt dili, tarihi, edebiyatı, toplumsal yapısı hakkında yapılan yazılı çalışmalar, incelemeler anlamına gelir. Aynı sözcük, bu konularda çalışma yapan bilimsel kurumlar anlamına da gelir (Bruinessen, 2009: 171). Kürdoloji ile ilgili ilk bölüm Çarlık Rusya’sında Büyük Katerina’nın himayesinde Bilimler Akademisi üyesi Simon Pallas önderliğinde bütün dillerin karşılaştırmalı sözlüğünün hazırlanmasıyla kurulmuş oldu. (Alakom, 1991: 96) Bu çok dilli sözlüğün içerisinde 276 Kürtçe sözcük de bulunduğu için Kürt dili sahasında yayımlanan ilk eser olduğu söylenebilir (Nikitin, 1976: 202). Kürtlerin sosyo-kültürel yapısını daha iyi anlamak adına ilk resmi girişim 1860’da St. Petersburg’da kurulan “Kürdoloji Enstitüsü” ile olmuştur. Bu enstitü ile Kürtlerle ilgili ilk araştırma kurumu Rusya tarafından resmi olarak açılmıştır (Nikitin, 1976: 202).

Dünya ölçeğinde baktığımızda iki yüz yıldan fazla geçmişi bulunan akademik nitelikli Kürt dili, edebiyatı ve kültürü konulu bilgi üretiminin Türkiye’deki varlığı ise henüz çok yenidir. 2009 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla Mardin Artuklu Üniversitesi bünyesinde kurulan Türkiye’de Yaşayan Diller Enstitüsü bu alanda atılan ilk adımdır. Bu enstitü bünyesinde 2010 yılında kurulan Kürt Dili ve

Kültürü Anabilim Dalı Türkiye'deki ilk resmi ve akademik nitelikli Kürdoloji faaliyetlerine ev sahipliği yapmıştır. Bölümün amaçları arasında Kürt dili ve diyalektlerinin (Kurmancî, Zazakî, Sorani, Lorî, Goranî) edebiyatları, tarihleri ve kültürlerinin disiplinler arası tarzda araştırılarak tanıtılması, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerinde bulunmak ve öğrencilerinin bilimsel araştırmacı özelliklerini kazanmasına yardımcı olmak vardır.² Mardin Artuklu Üniversitesi dışında Kırmancca (Zazaca) alanında da yüksek lisans eğitimi verilen ikinci bilimsel kurum ise 2011 yılında kurulan Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü'dür. Bugüne kadar Türkiye'de yazılmış tüm Kırmancca konulu yüksek lisans tezleri bu iki enstitünün bünyesinde hazırlanmıştır.

Bir alanda yapılmış yayınların çeşitli yöntemlerle analiz edilmesine ve bilimsel amaçlı çalışmaların değerlendirilmesine olanak sağlayan belge incelemesine dayalı çalışmalar bibliyometrik araştırmalar olarak ifade edilmektedir (Coşkun ve diğ., 2014: 381; aktaran Beşel ve Yardımcıoğlu, 2017: 134). Bibliyometrik yöntemler bilimsel çalışmaların analiz edilerek içerik, sonuç ve etkinliklerinin belirlenmesini sağlamaktadır. Bilimsel çalışmaların bibliyometrik analizi genelde söz konusu alandaki tezlerin veya seçilmiş bir derginin analizi ile gerçekleştirilmektedir (Beşel ve Yardımcıoğlu, 2017: 134-135).

Kürtçe (Kurmancca-Kırmancca) literatüre bakıldığında yüksek lisans tezlerini bu bağlamda değerlendiren çok az sayıda araştırmacıya rastlanmaktadır. Gerek bu bakımdan gerekse de salt Kırmancca lehçesi odaklı yapıldığı göz önünde tutulduğunda bu çalışmanın araştırmacı ve akademisyenlere yol gösterecek nitelikte önemli bilgiler sunacağı düşünülmektedir. Zira bu araştırma ile Kırmancca alanında yapılan çalışmalara bir bütünlük içerisinde bakılarak gelecek araştırmacılara alan ile ilgili ışık tutulacak ve gelecekte hazırlayacakları tezlerde tekrara düşmemeleri, orijinal ve yaratıcı bilgi üretimi yapabilmelerine katkı sağlanacaktır.

1. Kuram ve Literatür

Bibliyometri, akademik yayınların değişik öğelerinin sayısal analizler ve istatistikler aracılığıyla incelenmesi, kitaplar ve diğer iletişim platformlarına uygulanması olarak ifade edilmektedir (Pritchard 1969; Zan, 2012). Bibliyometrik araştırmalarda akademik yayınların belirli unsurları analiz edilerek bilimsel iletişime ilişkin çeşitli bulgulara ulaşılmaktadır. (Al ve Coştur, 2007; Al ve diğ., 2010). Bibliyometri, bilim uzmanları, bilimsel araştırma ve araştırma projesi yürütenler, kütüphaneciler, yöneticiler ve karar vericiler tarafından sıklıkla başvurulan bir araştırma tekniğidir (Özel ve Kozak, 2012).

² Bkz. <https://www.artuklu.edu.tr/yasayan-diller-enstitusu/anabilim-dallari/k%C3%BCrt-dili-ve-k%C3%BCrt-%C3%BCr-%C3%BC> (erişim tarihi: 11.09.2020)

Bibliyometri terimi ilk kez Aralık 1969 yılında, Alan Pritchard’ın *Journal of Documentation* dergisinde yayımlanan “İstatiksel bibliyografi mi yoksa bibliyometri mi?” isimli çalışmasında görülmüştür (Broadus, 1987; Tatar ve Ece, 2012). Lawani (1981), ise ilk bibliyometrik araştırmanın 1917 yılında, Cole ve Eales tarafından ortaya konulduğunu öne sürmektedir. Sengupta (1992) bilinen ilk bibliyometrik araştırmanın 1896’da Campbell tarafından yapılan “Theory of the National and International Bibliography” isimli yayın olduğunu ileri sürmektedir.

Türkiye’de Kürtçe literatüre baktığımızda çok sınırlı sayıda bibliyografik ve bibliyometrik nitelikte çalışma yapıldığını görmekteyiz. Aykaç (2017), 2011 ve 2016 yılları arasında Türkiye’de Kürt Dili ve Edebiyatı-Kültürü alanında Kürtçe (Kurmancca-Kirmancca/Zazaca) yazılan yüksek lisans tezlerinin bibliyografik incelemeyi merkeze aldığı çalışmasında, söz konusu dönemde yazılmış 121 yüksek lisans tezini bibliyometrik analiz tekniğini kullanmak suretiyle, hazırladıkları üniversiteleri esas alarak yazıldıkları lehçe, yıl ve tür yönünden tasnif ederek incelemiştir. Bu alanda bir diğer çalışma Aykaç, Güzel ve Çakar (2019) tarafından yapılmış olup, bu bibliyografik makalede ise Türkiye’de Kürt Edebiyatı-Kültürü bölümleri bulunan Bingöl, Dicle, Mardin Artuklu, Muş ve Yüzüncü Yıl üniversitelerinde 2012-2018 yılları arasında hazırlanan 241 yüksek lisans tezi incelenmiş, söz konusu tezler hem konularına göre sınıflandırılmış hem de yazarlarına göre listelenmiştir. Bibliyometrik analiz yönteminin de kullanıldığı çalışmayla Türkiye’de Kürdoloji sahasında ne tür çalışmaların yapıldığı ve hangi konulara ağırlık verildiği vb. soruların cevapları ortaya konulmuştur. Ertekin ve Güzel (2019), Bingöl Üniversitesi’nde Kürdoloji alanında yazılmış yüksek lisans tezlerini, tezsiz yüksek lisans projelerini, lisans bitirme ödevlerini ve aynı üniversite tarafından yapılan Kürdoloji konulu çalışmaları analiz etmişlerdir. Geyik, Şanlı, Acun vd. (2019) 2009-2019 yılları arasında Türkiye’de Kürdoloji alanında yazılan yüksek lisans tezlerini ve akademik dergilerde yayımlanan Kürtçe makaleleri incelemiş, listelemelere ve istatistiki tablolara yer vermek suretiyle farklı yönlerden analizler yaparak alanın genel bir envanterini sunmuşlardır. Kan (2019) ise Türkiye’deki Kürt akademisyen, yüksek lisans ve doktora programı öğrencileri tarafından 2009-2019 yılları arasında yazılıp yayımlanmış Kürtçe makaleleri değişik açılardan tasnif etmiştir.

2. Yöntem

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) veri tabanında Kürt Dili ve Kültürü ile Zaza Dili ve Edebiyatı alanında yayımlanan yüksek lisans tezlerinin çeşitli parametreler doğrultusunda bibliyometrik analizinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmada veri toplama yöntemi olarak belge incelemesi kullanılmıştır. 2013-2020 yılları arasında yayımlanan yüksek lisans tezleri araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Çalışma kapsamındaki yüksek lisans tezleri için, YÖKTEZ arama motorunda her ikisi ayrı ayrı olmak üzere “detaylı arama” seçeneğinden Üniversite segmentinde “Mardin Artuklu Üniversitesi” Enstitü segmentinde “Yaşayan Diller Enstitüsü”

Tez Türü seçeneğinde “Yüksek Lisans” seçeneği seçilerek tarama yapılmıştır. Bu amaçla 2013-2020 yılları arasında yayımlanan tezler kayıt altına alınarak bibliyometrik künyeleri elde edilmiştir. Yapılan tarama sonucu 49 yüksek lisans tezine rastlanmıştır. İlgili adreste devamlı güncellemeler ve yeni tezlerin ekleme işleri yapıldığından dolayı tarama işlemine 01.08.2020’de başlanmış ve 20.09.2020’de sona erdirilmiştir. Bu süre zarfında yapılan güncellemeler ve yazarlarınca erişim kısıtlaması getirilen 2 yüksek lisans tezinin dijital versiyonları temin edilmiş, gerekli kontroller gerçekleştirildikten sonra veri dosyasına nakledilmiştir.

Çalışmada Türkiye’de 2013-2020 yılları arasında yayımlanan yüksek lisans tezleri “yıl, üniversite, anabilim dalı, danışmanı, sayfa sayısı, konu, yazar cinsiyeti” bibliyometrik özellikleri açısından incelenmiştir. Bilimsel bilgiler matematik ve istatistiki yöntemlere uygun hale getirilmiştir. Çalışmada, istatistiksel işlemlerin analizi için SPSS 25.0 (statistical package for the social sciences) programından yararlanılmıştır. Araştırmada tanımlayıcı istatistikler uygulanmış, yüzde ve frekans değerleri belirlenmiştir.

Bu bibliyometrik çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- a) Kırmancca üzerine yazılan tezlerin yıllar itibariyle dağılımı nasıldır?
- b) Kırmancca üzerine yazılan tezlerin üniversite dağılımları nasıldır?
- c) Kırmancca üzerine yazılan tezlerin anabilim dalına göre dağılımları nasıldır?
- ç) Hangi akademisyenler daha yoğunluklu olarak tez yönetmişlerdir?
- d) Kırmancca üzerine yazılan tezlerin sayfa sayılarının dağılımı hangi aralıkta yoğunlaşmaktadır?
- e) Kırmancca üzerine yazılan tezlerin araştırma konularına göre dağılımı nasıldır?
- f) Kırmancca üzerine yazılan tezlerin yazar cinsiyetine göre dağılımı nasıldır?
- g) Kırmancca üzerine yazılan tezlerin başlıkları nelerdir ve bu tezler hangi yazarlar tarafından yazılmıştır?

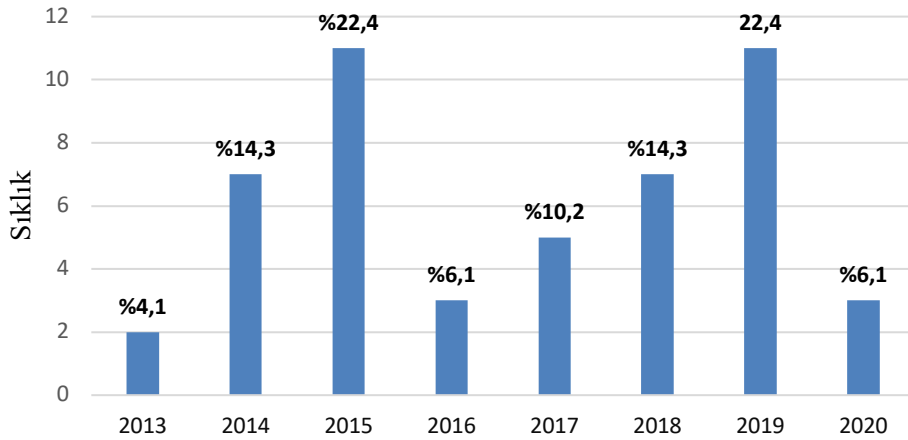
3. Bulgular

Bu bölümde YÖK ulusal tez merkezi veri tabanında kayıtlı bulunan 49 yüksek lisans tezine ilişkin elde edilen verilerin sıklık ve yüzde analizlerine ilişkin bulgular verilmektedir. Tablo 1’de yüksek lisans tezlerinin yıllara göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 1: Yayımlandığı Yıllara Göre Tezlerin Dağılımı

Tezin Yayıml. Yılı	Sıklık	Yüzde
2013	2	%4,1
2014	7	%14,3
2015	11	%22,4
2016	3	%6,1
2017	5	%10,2
2018	7	%14,3
2019	11	%22,4
2020	3	%6,1
Toplam	49	% 100

Hazırlanan tezlerin yıllara göre dağılımı göz önünde bulundurulduğunda; en fazla tezin 2015 ve 2019 yıllarında (%22,4) yayımlandığı ortaya çıkmıştır. Yıllar itibariyle bir inceleme yapıldığında 2014 (%14,3) 2018 (%14,3) 2017 (%10,2) yıllarında hazırlanan tez sayılarının fazla olduğu görülmektedir.

Grafik 1. Tezlerin Yayımlı Yılları

Tablo 2’de yüksek lisans tezlerinin hazırlandığı üniversitelerin listesi yer almaktadır. Buna göre Bingöl Üniversitesi bünyesinde 31, Mardin Artuklu Üniversitesi bünyesinde 18 (%36,7) tane tez hazırlandığı belirlenmiştir. Tablo incelendiğinde; en fazla tezin Bingöl Üniversitesi (%63,3) bünyesinde hazırlandığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 2: Yayımlandığı Üniversitelere Göre Tezlerin Dağılımı

Tezin Yayımlandığı Üniversite	Sıklık	Yüzde
Mardin Artuklu Üniversitesi	18	%36,7
Bingöl Üniversitesi	31	%63,3
Toplam	49	%100,0

Tablo 3'te tezlerin hazırlandığı anabilim dallarına göre dağılımı yer almaktadır. Bu dağılım incelendiğinde 18 tezin Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalında, 31 tezin ise Zaza Dili ve Edebiyatı dalında hazırlandığı görülmektedir. Tezlerin büyük kısmının Zaza Dili ve Edebiyatı Dalı (%63,3) bünyesinde hazırlandığı görülmektedir. Her iki anabilim dalı da ilgili üniversitelere bağlı Yaşayan Diller Enstitüleri'nde hazırlandığından Enstitülere göre dağılımın incelenmesi söz konusu değildir.

Tablo 3: Yayımlandığı Anabilim Dallarına Göre Tezlerin Dağılımı

Anabilim Dalı	Sıklık	Yüzde
Kürt Dili ve Kültürü	18	%36,7
Zaza Dili ve Edebiyatı	31	%63,3
Toplam	49	%100,0

Tablo 4'te tezlerin danışmanlık yapan öğretim üyelerine/elemanlarına göre dağılımı yer almaktadır. Bugüne kadar hazırlanan 49 tezin danışmanlığının 20 akademisyen tarafından yapıldığı, en çok tez danışmanlığı yapan iki öğretim üyesinin-elemanının 7'sher tez yöneten Mehmet Tayfun (%14,3) Hasan Çiftçi (%14,3) oldukları görülmektedir. Danışman unvanlarının dağılımlarına bakıldığında 5'inin danışman unvanının profesör doktor, 3'ünün doçent doktor, 6'sının yardımcı doçent doktor, 4'ünün doktor öğretim üyesi, 2'sinin ise öğretim görevlisi oldukları görülmektedir.

Tablo 4: Danışmanlarına Göre Tezlerin Dağılımı

Danışman	Sıklık	Yüzde
Yrd. Doç. Dr. Abdulnasır Süt	2	%4,1
Doç. Dr. Abdurrahman Adak	2	%4,1
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Kayıntu	1	%2
Prof. Dr. Alaattin Yüksel	1	%2
Prof. Dr. Hasan Çiftçi	7	%14,3
Yrd. Doç. Dr. Hayrullah Acar	1	%2
Prof. Dr. Hikmet Tan	1	%2
Öğr. Gör. İbrahim Bingöl	5	%10,2
Yrd. Doç. Dr. İbrahim Özdemir	1	%2

Yrd. Doç. Dr. İsmail Narin	1	%2
Dr. Öğr. Ü. İsmail Söylemez	1	%2
Prof. Dr. Kadri Yıldırım	3	%6,1
Dr. Öğr. Ü. Mehmet Kaya	1	%2
Öğr. Gör. Mehmet Tayfun	7	%14,3
Yrd. Doç. Dr. Muhammed Çetkin	1	%2
Doç. Dr. Mustafa Kırkız	6	%12,2
Dr. Öğr. Ü. Nebi Butasım	1	%2
Doç. Dr. Nusrettin Bolelli	4	%8,2
Prof. Dr. Orhan Başaran	1	%2
Dr. Öğr. Ü. Yusuf Aydoğdu	2	%4,1
Toplam	49	%100

Tablo 5’te tezlerin sayfa sayılarına göre dağılımı yer almaktadır. Buna göre 33 tezin sayfa sayısının 101-200 arası olduğu, 8 tezin 1-100 sayfa, 5 tezin 201-300 sayfa 1 tezin 501-600 sayfa olduğu belirlenmiştir. Belirtilen sayfa aralıklarına göre tezlerin dağılımı incelendiğinde, sayfa sayılarının 101 ile 200 (%67,3) arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 5: Sayfa Sayılarına Göre Tezlerin Dağılımı

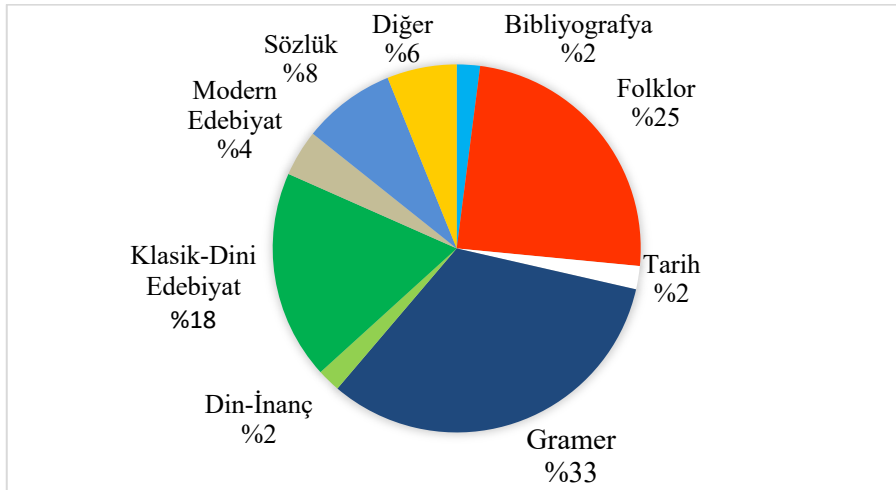
40

Sayfa Sayısı	Sıklık	Yüzde
1-100	8	%16,3
101-200	33	%67,3
201-300	5	%10,2
301-400	2	%4,1
401-500	0	0
501-600	1	%2
Toplam	49	%100

Tablo 6’ da tezlerin konularına göre dağılımı yer almaktadır. Buna göre yüksek lisans tezlerinin konuları incelendiğinde ise; 16 tezin gramer ile ilgili, 12 tezin folklor (halkbilimi) ile ilgili, 9 tezin klasik/dini edebiyat ile ilgili, 4 tezin sözlükbilim ile ilgili, 2 tezin modern edebiyat ile ilgili, 1 tezin tarih ile ilgili, 1’er tezin bibliyografya/bibliyografi ve din/inanç ile ilgili kalan 3 tezin de diğer konularla ilgili olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6: Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

Konu	Sıklık	Yüzde
Bibliyografya	1	2%
Folklor	12	%24,5
Gramer	16	%32,7
Klasik/Dini Edebiyat	9	%18,4
Modern Edebiyat	2	%4,1
Sözlük	4	% 8,2
Tarih	1	% 2
Din/İnanç	1	% 2
Diğer	3	%6,1
Toplam	49	%100

Grafik 2. Tezlerin Konulara Göre Dağılımı

Tablo 7’de Tezlerin yazar cinsiyetine göre dağılımı gösterilmiştir. Buna göre 49 tezden 38’inin yazarının “erkek” 11’inin ise “kadın” olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Yazar Cinsiyetine Göre Tezlerin Dağılımı

Cinsiyet	Sıklık	Yüzde
Kadın	11	%22,4
Erkek	38	%77,6
Toplam	49	%100

Tablo 8’de Türkiye’de Kırmancca (Zazaca) Üzerine Yazılan Yüksek Lisans Tezleri yazar soyadı ve onaylandığı yıl, tez başlığı, danışman, üniversite, yazıldığı dil ve sayfa sayıları bilgileri esas alınmak suretiyle liste şeklinde tasnif edilmiştir. Çalışmamız sürecinde Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) veri tabanında kayıtlı 49 tezdən 2 tanesine yazarları tarafından verilen kararla erişim sınırlandırılması uygulandığı, 6 tanesinin ise kitap şeklinde yayımlandığını tespit ettik.

Tablo 8: Türkiye’de Kırmancca (Zazaca) Üzerine Yazılan Yüksek Lisans Tezlerinin Listesi³

Yazar	Başlık	Danışman	Üniversite	Dili	Sayfa S.
İrfan Akdağ, 2019	Zazayanê Dormareyê Depeyi di Kulturê Wareyî: Mintiqaya Sarconi	Prof. Dr. H. Çiftçi	Bingöl Ü.	Zazaca	155
Nadire Güntaş Aldatmaz, 2013	Folklorê Kırmancan (Zazayan/Kirdan/Dimilîyan) Ser o Cigêrayîşê	Prof. Dr. K. Yıldırım	M. A. Ü.	Zazaca	248
Nevzat Anuk, 2015	Behsê Tirkkerdişê Kirdan de Merkezêk: Enstîtuyê Cigêrayîşê Tirk	Doç. Dr. A. Adak	MAÜ	Zazaca	122
Danyal Apuhan, 2015	Vîstunikuni Zazakiye Çewlig di Baweri Bêbini	Yrd. Doç. Dr. A. Kayıntu	Bingöl Ü.	Zazaca	117
Mehmet Aslan, 2019	Molla Abdulkadir Muşeki’nin Mevlidi (Metin ve İnceleme)	Dr. Öğr. Ü. İ. Söylemez	Bingöl Ü.	Türkçe	164
Mehmet Aslanoğulları, 2014	Lerch’in Zazaki Derlemelerinin Çevirimyazı ve Türlerine Göre Sözcüklerin Tahlili	Doç. Dr. M. Kırkız	Bingöl Ü.	Türkçe	164
Burçin Asna, 2014	Bingöl’de Zazaca Atasözlerinin Tahlili	Doç. Dr. N. Bolelli	Bingöl Ü.	Türkçe	135
Yusuf Aydoğdu, 2015	Modern Zaza Hikâyeciliği	Prof. Dr. H. Çiftçi	Bingöl Ü.	Türkçe	65
Muhsin Aygün, 2015	Bingöl Yöresinde Kullanılan Zazaca Hayvancılık Kavramları	Yrd. Doç. Dr. İ. Özdemir	Bingöl Ü.	Türkçe	123

42

³ Yazar soyisimlerinin alfabetik olarak sıralanmasıyla hazırlanmıştır.

Yaşar Baluken, 2019	Hetê Grameri ra Fekê Çewlîgî	Öğr. Gör. İ. Bingöl	M. A. Ü.	Zazaca	165
Murat Başaran, 2019	Sêwregi de Eşîrê Kirmancan (Dimilfyan) û Kirmanckîya (Dimilkîya) Înan	Öğr. Gör. İ. Bingöl	M. A. Ü.	Zazaca	166
İbrahim Bingöl, 2013	Kirmanckî (Zazakî) de Pêveronayîşê Fekê Çewlîgî û Gimgimî	Prof. Dr. K. Yıldırım	M. A. Ü.	Zazaca	110
Maşide Biricik, 2019	Bazı Yörelere Ses Değişimleri	Prof. Dr. H. Çiftçi	Bingöl Ü.	Türkçe	91
Abdulkerim Bor, 2014	Bingöl Yöresi Zazaca Halk Türküleri	Prof. Dr. A. Yüksel	Bingöl Ü.	Türkçe	170
Mutlu Can, 2018	Bibliyografyaya Kirmanckî (Zazakî) (1963-2017)	Öğr. Gör. M. Tayfun	M. A. Ü.	Zazaca	595
Metin Çiftçi, 2015	Eqîdnameyo Zazakî yê Mela Mehemedê Hezanîyî (Metno Transkrîbekerde, Wekenitîş û Açarnayîş)	Doç. Dr. N. Bolelli	Bingöl Ü.	Zazaca	75
İbrahim Dağılma, 2017	Mewlidê Xasi û hetê Me'na ra Wekenitîşê Mewlidi	Prof. Dr. H. Çiftçi	Bingöl Ü.	Zazaca	230 43
Perihan Demir, 2015	Zazakî de Derheqê Awanî û Antişî yê Karî Ser Yew Cigêrayîş	Doç. Dr. M. Kırkız	Bingöl Ü.	Zazaca	155
Rıdvan Dolgun, 2015	Zikte de terme Hacetan û Manayanê Hacetanê ke Cuya Rojane de Şuxulyenê	Doç. Dr. M. Kırkız	Bingöl Ü.	Zazaca	128
Hatip Erdoğan, 2015	Meseleyê Dormalê Darahênî (Metne-Tedqîq)	Doç. Dr. M. Kırkız	Bingöl Ü.	Zazaca	116
Ramazan Eroğlu, 2019	Folklorê Dewanê Madira, Xelika û Çirê ê Sîirt Baykan	Dr. Öğr. Ü. N. Butasım	Bingöl Ü.	Zazaca	131
Ahmet Gider, 2017	Molla Muhammed Kavarî Dîvan'ında Din ve Tasavvuf	Yrd. Doç. Dr. M. Çetkin	Bingöl Ü.	Türkçe	110
Büşra Gökalp, 2018	Bingöl Masallarında – Seçilmiş Örneklerde-Masal Çözümlemeleri	Prof. Dr. H. Tan	Bingöl Ü.	Türkçe	76
Handan Hamarat, 2020	Hekimênîya Şari yê Çoligi u Terminolojiyê Weşiye	Doç. Dr. A. Süt	Bingöl Ü.	Zazaca	90

Mehmet Emin Kaçan, 2018	Zazakî de Kategorîzekerdişê Edatan û Metnanê Zazakî ra Nimûneyî	Öğr. Gör. İ. Bingöl	M. A. Ü.	Zazaca	102
Yılmaz Kanat, 2019	Batı Kaynaklarında Zazalar	Dr. Öğr. Ü. Y. Aydoğdu	Bingöl Ü.	Türkçe	351
Mihriban Kanat, 2019	Şîra Kırmanckî de Şekil û Mana	Öğr. Gör. M. Tayfun	M. A. Ü.	Zazaca	182
Ayetullah Karabeyeser, 2017	Zazaki dı Wexti	Prof. Dr. O. Başaran	Bingöl Ü.	Zazaca	69
Emin Karaca, 2019	Bingöl Yöresi Zazaca Türkülerde İnsan Unsuru	Dr. Öğr. Ü. Y. Aydoğdu	Bingöl Ü.	Türkçe	129
Özlem Kılıç, 2015	Gramerê Zazakî de Derheqê Negatîfiye de Yew Cigêrayîş	Doç. Dr. M. Kırkız	Bingöl Ü.	Zazaca	130
Ahmet Kırkan, 2014	Mewlîdê Usman Esad Efendîyo Babijî “Bîyîşa Pêxemberî” (Metn û Wekenitiş)	Doç. Dr. A. Adak	M. A. Ü.	Zazaca	155
Şahap Laçın, 2018	Zazakî de Zerfî û Goreyê Raweyan Şuxulnayîşê Zerfan	Prof. Dr. H. Çiftçi	Bingöl Ü.	Zazaca	99
Hidayet Samuk, 2018	Servi Bölgesi Folkloru	Dr. Öğr. Ü. M. Kaya	Bingöl Ü.	Türkçe	218
Kafur Seçilmek, 2018	Edebîyatê Fekkî yê Kırmanckî yê Mintiqaya Sêwregi	Öğr. Gör. M. Tayfun	M. A. Ü.	Zazaca	196
Pervin Septioğlu, 2020	Sanikî Mintiqaya Guevdereyî (Metîn û Tehlîl)	Prof. Dr. H. Çiftçi	Bingöl Ü.	Zazaca	182
Hıdır Sönmez, 2020	Elewiyanê Zazaunê Dersimi de İtiqat u Ritueli	Prof. Dr. H. Çiftçi	Bingöl Ü.	Zazaca	174
Semra Söylemez, 2014	Melekan, Gaz ve Muradan Köyleri Zazacasının Ses Değişimi Yönünden Karşılaştırılması	Doç. Dr. M. Kırkız	Bingöl Ü.	Türkçe	113
Esat Şanlı, 2017	Têvernayîşê Kurmanckî û Zazakî: Nimûneyê Licê û Hezanî	Öğr. Gör. İ. Bingöl	M. A. Ü.	Zazaca	142
İhsan Tektaş, 2018	Mintiqaya Licê ra Diwês Sanikî û Versiyonê İnan: Pêceronayîş û Tehlîl)	Öğr. Gör. M. Tayfun	M. A. Ü.	Zazaca	208

Yeter Uslu, 2019	Bingöl Üniversitesinde Eğitim Gören Zaza Öğrencilerin Zazaca Algısı	Prof. Dr. A. Yüksel	Bingöl Ü.	Türkçe	68
Murat Varol, 2016	Diwanê Melayê Cebexçuri (Metn u Tehlil)	Doç. Dr. A. Süt	Bingöl Ü.	Zazaca	171
Seid Veroj, 2014	Veracêkerdena Gramerê Zazakî û Kurmancî: Dîyalekt, Alfabe, Fonetik, Morfolojî	Prof. Dr. K. Yıldırım	M. A. Ü.	Zazaca	189
Mehmet Yergin, 2015	Mewlîdê Mela Ehmedê Xasî: “Mewlîdu’n- Nebîyy’l Qureyşîyyî” (Metn-Wekenitîş)	Yrd. Doç. Dr. H. Acar	M. A. Ü.	Zazaca	218
Şahap Yeşilkaya, 2014	Edebîyatê Kirdkî (Zazakî) de Mewlîd û Mehemed ‘Elî Hunî	Yrd. Doç. Dr. Ş. Narin	Bingöl Ü.	Zazaca	165
Mesut Yeşilkaya, 2019	Hetê Cinsîyetê Gramatîkî ra Pêveronayîşê Kirdkî (Zazakî) û Kurmanckî)	Öğr. Gör. İ. Bingöl	M. A. Ü.	Zazaca	147
Pınar Yıldız, 2016	Mehelî û Kirmanckîya İnan	Öğr. Gör. M. Tayfun	M. A. Ü.	Zazaca	191
Veysel Yıldızhan, 2017	Bi Tarîxê Nusîyayena Xo ya Tewr Kehene Çekuyê Kirmanckî (Zazakî) (1798- 1903)	Öğr. Gör. M. Tayfun	M. A. Ü.	Zazaca	324 ⁵
Abdurrahman Yılmaz, 2015	Zazaca Türkçe Sözlük (Genç-Bingöl Yöresi)	Doç. Dr. N. Bolelli	Bingöl Ü.	Türkçe- Zazaca	190
Bilal Zilan, 2016	Di Kitabê Muhammedê Şêx Ensarî: “Raro Raşt” û “Me’lumâtê Dinîye” (Metn û Cigêrayîş)	Öğr. Gör. M. Tayfun	M. A. Ü.	Zazaca	200

4. Türkiye’de Kırmancca (Zazaca) Üzerine Yazılan Yüksek Lisans Tezlerinin Genel Değerlendirilmesi

Türkiye’de bugüne dek Kırmancca (Zazaca) üzerine 49 adet tezin hazırlandığı görülmektedir. Yoğunluklu olarak nitel araştırma yönteminden faydalandığını tespit ettiğimiz bu tezlerin daha çok gramer, folklor ve klasik/dini edebiyat konularında yazıldığını belirtebiliriz. Enstitü düzeyinde bakıldığında ise tüm tezlerin Yaşayan Diller Enstitüsü ismini taşıyan iki enstitünün bünyesinde hazırlandığı görülmektedir. Türkiye’de bugün itibarıyla Kırmanccaya yönelik yüksek lisans düzeyinde eğitim sadece mezkûr üniversitelere bağlı bu iki enstitüde verilmektedir. Yukarıda atıfta bulunduğumuz gibi Kırmancca (Zazaca)

Mardin Artuklu Üniversitesi’ne bağlı Yaşayan Diller Enstitüsü’nde Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalının çalışma alanı içerisine giren Kürt diyalektlerinden biri olarak kabul edilmekte iken Bingöl Üniversitesi’ne bağlı Yaşayan Diller Enstitüsü’nde Kürt Dili ve Kültürü/Edebiyatı Anabilim dalının dışında değerlendirilerek Zaza Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı adıyla ayrı bir akademik birim şeklinde yapılandırılmıştır.

Kırmancca üzerine yazılan tezlerin büyük çoğunluğunun Bingöl Üniversitesi’nde hazırlandığı görülmekle birlikte bu tezlere ilişkin kimi önemli detaylar göze çarpmaktadır. Söz gelimi birkaç detayı şöyle sıralayabiliriz; Kırmancca üzerine yazılan 49 tezden 14 tanesi Türkçe yazılmıştır ve bu tezlerin tamamı Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü’nde hazırlanmıştır. Odaklandığımız esas konu tezlerin içerik analizi olmamakla birlikte Bingöl Üniversitesi’nde hazırlanan 17 tezde önemli imla hataları ile formel nitelikli eksiklik ve yanlışlıkların olduğunu tespit ettik. Formel çerçeve içinde kalan Zazaca yazım kurallarında standartlaşmanın olmadığına bir örnek olarak Türkçede Danışman anlamına gelen sözcüğün “Şewîrmend”, “Şêwîrmend”, “Şormend”, “Mûşavır”, “Mışavır” vb. şekilde olmak üzere farklı biçimlerde yazılması gösterilebilir. Temel tez yazım tekniği kurallarına uyulmadığına örnek olarak ise 2014-2018 yılları arasında yayımlanan 10 tezde Amaç, Yöntem/Metot ve Sınır/Kapsam başlıklarına bağımsız bölümler halinde de Giriş bölümünde de yer verilmemesi gösterilebilir.

5. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yayımlanan 2013-2020 (2020 için süre 21 Eylül olup yaklaşık 8 yıl) Kırmancca (Zazaca) alanında tamamlanan 49 yüksek lisans tezi, ilgili kurumdan elde edilen veriler sınıflandırılarak “yıl, üniversite, anabilim dalı, danışmanı, sayfa sayısı, konu, yazar cinsiyeti” gibi çeşitli bibliyometrik parametreler çerçevesinde analiz edilmiştir. Kırmancca üzerine yazılan tezleri nicel olarak değerlendirdiğimizde birinci sırada Bingöl Üniversitesi’nin, ikinci sırada ise Mardin Artuklu Üniversitesi’nin yer aldığı görülmektedir. Tezlerin tamamının mezkûr üniversitelere bağlı Yaşayan Diller Enstitüsü adını taşıyan iki enstitüde hazırlandıkları ancak Mardin Artuklu Üniversitesi’nde hazırlanan 18 tezin Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı üst başlığını, Bingöl Üniversitesi’nde hazırlanan 31 tezin ise Zaza Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı üst başlığını taşıdığı görülmektedir.

Tezler, yıllar itibariyle analiz edildiğinde en fazla tezin 2015 ve 2019 yıllarında (11’er adet) yazıldığı ve yıllar itibariyle tez sayılarında artışlar olurken bazı yıllarda azalmalar olduğu görülmektedir. Kuşkusuz bu durum diğer anabilim dallarında kaydedilenlerden farklı olarak, Kürtçenin ve Kürtçe eğitimin Türkiye’deki siyasal iklime göre değişkenlik gösteren popülasyonuna bağlanabilir. Kırmancca eğitim verilen yüksek lisans programlarında eğitim gören öğrencilerce hazırlanan tezlerden 14 tanesinin Türkçe yazılmış olması ve bunların

Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Zaza Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı bünyesinde hazırlanmış olması bir diğer önemli bulgudur.

Tezlerde araştırma yaklaşımı olarak en çok kullanılan yaklaşımın nitel araştırma yaklaşımı olduğu, cinsiyetlere bakıldığında “kadın” yazarların azınlıkta kaldığı, tezleri yöneten danışmanlara bakıldığında en çok sayıda tezin Prof. Dr. Hasan Çiftçi ve Öğr. Gör. Mehmet Tayfun (Malmîsanij) tarafından (7’şer adet) yönetildiği, tezlerde sayfa sayısının en az “65”, en çok “595” olduğu görülmektedir. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yayımlanan 49 Kırmanca konulu tezden 2 tanesine yönelik erişim kısıtlaması getirildiği, bazı tezlerde önemli biçimsel nitelikli eksikliklerin, imla ve metodoloji hatalarının görüldüğü ve bunların büyük kısmının Bingöl Üniversitesi’nde hazırlanan tezler olduğu, 6 tanesinin Türkiye’de kitap şeklinde yayımlandığı bu tezlerinse Mardin Artuklu Üniversite’sinde hazırlanan tezler olduğu çalışmamız çerçevesinde ulaştığımız önemli sonuçlardır.

Çalışmanın, “Kırmanca (Zazaca)” konusundaki yüksek lisans tezlerinin nitelikleri bakımından araştırmacılara bir ön bilgi sunarak, yapılan araştırmalarda yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Çalışmada tezlerin belirli özellikleri incelenerek bir içerik analizi yapıldığından, araştırmacılar, yüksek lisans tezi çalışmalarındaki birçok bilgiye kısa zamanda ulaşabilme imkânı bulabileceklerdir.

Gelecekte yapılacak çalışmalarda tezlerde özet içeriğine ve yöntem içeriğine ilişkin analizler yapılarak daha detaylı incelemelerde bulunulabilir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda bildiriler, makaleler ve tezler karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilir. Ayrıca gelecek yıllarda Kırmanca (Zazaca) alanında hazırlanan tezlerin, makale ve bildirilerin bibliyometrik açıdan analiz edileceği araştırmalar ile yıllar itibarıyla karşılaştırma yapma imkânı da elde edilecektir. Bu sayede alandaki gelişim daha iyi ortaya konulabilir.

Kaynakça

- Al, U. & Coştur, R. (2007). “Türk Psikoloji Dergisinin Bibliyometrik Profili”. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(2), 142-163.
- Alakom (1991). *Kürdoloji Biliminin 200 Yıllık Tarihi Geçmişi (1787-1987)*, Deng Yayınları, Ankara.
- Aykaç, Y. & Güzel, Ş. & Çakar S. (2019). “Bibliyografyaya Tezên Masterê yên Beşên Ziman û Edebiyata Kurdî û Ziman û Çanda Kurdî (2011-2018)”. *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi/Journal of Oriental Scientific Research (JOSR)*, c. 11/2, 1a007-1043.
- Aykaç, Y. (2017). “Bibliyografyaya Tezên Beşên Kürdolojiyê yên li Turkiyeyê (2011- 2016)”. *JMS*, c. 2/1, 119-132.

- Beşel, F., & Yardımcıoğlu, F. (2017). “Maliye Dergisinin Bibliyometrik Analizi: 2007-2016 Dönemi”. *Maliye Dergisi*, 133-151.
- Broadus, R. N. (1987). “Toward a deffiniation of “bibliometrics”. *Scientometrics*, 12(5-6), 373- 379.
- Bruinessen, M. V. (2009). *Kürdolojinin Bahçesinde*, Vate, İstanbul.
- Ertekin, M. Z. & A Güzel, Ş. (2019). “Xebatên Kurdolojîyê li Zanîngeha Bîngolê (2014- 2018)”. *Mukaddime*, 10(1), 161-193.
- Geyik, R. & Şanlı, E. & Acun, R. & Vd. (2019), “Xebatên Akademik yê Kurdolojîyê Li Turkiyeyê (2009-2019)”, *Uluslararası Kurdiname Dergisi/International Journal of Kurdiname*, 1, 17-48.
- Kan, A. (2019). “Gotarên kurdî: Yê di kovarên Akadenîk ên li Tirkîyeyê de (2009-2019)”. *Kadim Hikmet - Uluslar Arası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 54-69.
- Lawani, S. M. (1981). “Bibliometrics: its Theoretical Foundations, Methods and Applications”. *Libri*, 31(1), 294-315.
- Nikitin, B. (1976). *Kürtler: Sosyolojik ve Tarihi İnceleme*, Özgürlük Yolu Yayınları, İstanbul.
- Özel, Ö. H. & Kozak, N. (2012). “Turizm Pazarlaması Alanının Bibliyometrik Profili (2000- 2010) ve Bir Atıf Analizi Çalışması”. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(4), 715-733.
- Pritchard, A. (1969). “Statistical bibliography or bibliometrics?.”, *Journal of Documentation*. 25(4), 348-349.
- Sengupta, I.N. (1992). “Bibliometrics, Informetrics, Scientometrics and Librametrics: an Overview”. *Libri*, 42(2), 75-98.
- Tatar, C. C. & Ece, A. S. (2012). “Bilimsel Dergilerdeki Müzik Makalelerinin Bibliyometrik Profili”. *Akademik Bakış Dergisi*, 30, 1-16.